

ΜΕΓΑΛΑΙ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ

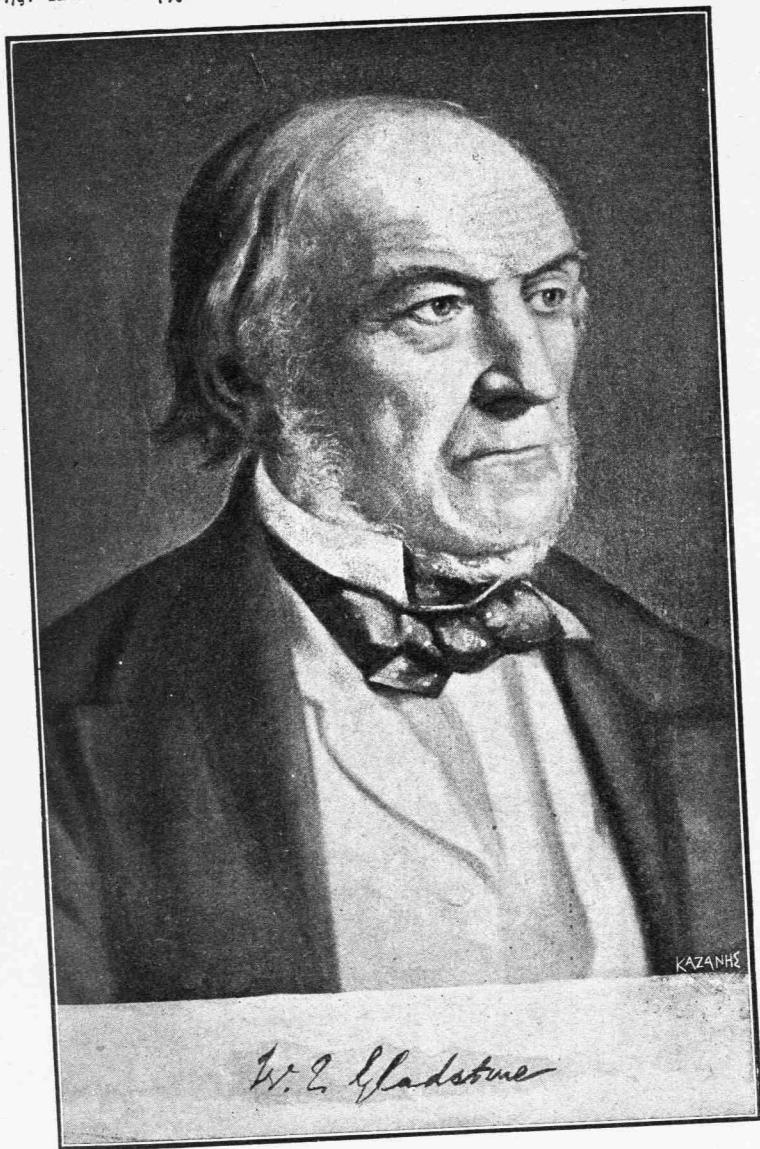
Ν κατενόησε τελείως τὰς ἀνάγκας τοῦ αἰῶνος αὐτοῦ· ἂν εἰσήγαγε τὴν κυβέρνησιν, ἧς ἠγάθετο, εἰς τὸν βῦθον τῆς κοινωνικῆς προόδου· ἂν εἶχε τὴν ἀγαθὴν τύχην νὰ περισυλλέξῃ τὸν ἀμνητὸν τὸν παρασκευασθέντα ὑπὸ δύο κοινεβουλευτικῶν γενεῶν, δὲν ἀνταπεκρίθη εἰς τὰ γενναῖα τῶν συμπολιτῶν τοῦ πατριωτικὰ πάθη.

Δι' αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτοῦ τὸ ἀγγλικὸν ἔθνος ὑπεχώρησεν ἐκ τῆς πρώτης γραμμῆς ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ κόσμου καὶ ἂν οἱ μεγάλοι προκάτοχοι τῶν ἐννενηκοντα τελευταίων ἐτῶν ἐπανήρχοντο εἰς τὴν ζωὴν, θὰ ἐξίσταντο ὀδυνηρῶς διὰ τὴν μεταβολὴν τῆς στάσεως τῆς Ἀγγλίας εἰς τὰ

εὐρωπαϊκὰ συμβούλια. Ὅτι εἶχον ὄνειροπολήσει διὰ τὴν χώραν των καὶ ὅτι εἶχον κατορθώσει νὰ τῇ προσδώσωσι, τὸ πρόσωπον τοῦ διαιτητοῦ ἐν τῷ κόσμῳ, ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ τῆς ἀνθρωπότητος, ἧ δρᾶσις αὕτη ἢ οὕτω προσφιλεῖς εἰς τὴν ὑπεροψίαν τῶν Ἀγγλων καὶ οὕτω σύμφωνος πρὸς τὰ ἀνθρωπιστικὰ αἰσθήματα τοῦ λαοῦ τούτου, ἐνηλλάσσεται πρὸς ἐτέραν, κατ' ἐπιφάνειαν σοφωτέραν, πλεον ἄπρονόητον κατὰ βάθος καὶ πρόσφορον ὅσον ἦτται, ἵνα ἀδυνατίσωσι μέγαν τόπον. Οἱ ὑπερήφανοι τόρεις ἤθελον ἐκπλαγῆ τσοῦτω μᾶλλον ὅσω ἡ ὑλικὴ δύναμις τῆς Ἀγγλίας ἐδιπλασιάσθη σχεδὸν ἀφ' ἧς ἐποχῆς τὴν προεκέρυττον ἐναντίον τοῦ Ναπολέοντος, ὡς βασιλίδα τοῦ κόσμου καὶ τὴν ἐλευθερώτριαν τῶν ἐθνῶν. Ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ νὰ εἶνέ τις ἰσχυρός, πρέπει νὰ ἔχῃ καὶ γόητρον· τοῦτο δὲ προσφύεται εἰς τὸ ἠθικὸν μεγαλεῖον ὅσον καὶ εἰς τὴν ὑλικὴν δύναμιν. Οἱ μεγάλοι τόρεις τὸ εἶχον κατανοήσει καὶ παρ' αὐτοῖς ἡ πολιτικὴ τῆς μὴ παρεμβάσεως δὲν ἦτο ἡ πρόσχημα, ὑφ' ὃ ἐκάλυπτον τὴν μεσολαθῆσιν τὴν μάλιστα δραστηρίαν. Ἄλλοτε ἡ χεὶρ τῆς Ἀγγλίας ἐρίνετο αἰσθητῆ μέχρι τῶν ἐσχατιῶν τοῦ κόσμου καὶ ἄνευ πολέμου ἐπὶ 50 περίπου ἔτη κατῴρθωσεν ἀληθεῖς κατακτήσεις. Καὶ οἱ Ἀγγλοὶ εἶτε ἠγάπων τὴν προσωπικότητα αὐτῶν τὴν δεσποτικὴν καὶ ὑπερόπτιδα εἶτε ὄχι, ἀπείρους ὡμολόγουν πρὸς αὐτοὺς χάριτας. Διότι ἦσαν ὑπερήφανοι νὰ βλέπωσι τὴν ἀγγλικὴν σημάχιαν προέχουσαν ἐν τῷ ὠκεανῷ τῶν ἀνθρωπίνων ὑποθέσεων.

Ἡ ἱστορία θὰ εἴπῃ ἂν ἡ πολιτικὴ του ἐν συνόλῳ ὑπῆρξεν ἐπιβλαβῆς

ἢ ὠφέλιμος εἰς τὸν τόπον του. Εἰς τὸ κόμμα του ὑπῆρξε βεβαίως ἐπι-
βλαβής. Ἄλλ' ὑπῆρχεν ἐν αὐτῇ γενναῖόν τι καὶ ἀνθρωπιστικόν, ὅπερ τὸν

✱ ΓΛΑΔΣΤΩΝ ✱
(Ἐκ τελευταίας ἐξόχου φωτογραφίας)

καθίστα ἄξιον συμπαιδείας καὶ σεβασμοῦ καὶ εἰς ἐκείνους ἀκόμη, οὔτινες
ἠδυνάτουν νὰ τὸν ἀκολουθήσωσιν εἰς τὰς ἐξελίξεις τοῦ πνεύματός του.

Ἔσχε καὶ αὐτὸς στιγμὰς μικροψυχίας, ἐνίοτε παρεσύρθη καὶ εὗτος καὶ ἐξετέθη εἰς τὴν ἐπικρίσιν, μάλιστα δὲ οὐχὶ ἀπαξ. Οὐχ ἦττον ἡ Ἀγγλία δὲν δύναται ἢ νὰ ὑπερηφανεύηται δι' αὐτόν, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπέτεινεν ἥδη φόρον τιμῆς ἢ κοινὴ τῶν δύο κόσμων συνειδήσις.

Ἄθηναῖος γεννηθεὶς ἐκ παραδρομῆς πλησίον τῶν ὄχθων τοῦ Ταμέσεως, ὑπὸ τὸν ἡμιχλωτῆ τῆς Ἀλβιωνοῦ οὐρανόν.

Οὐδέποτε κατώρθωσε νὰ ἐξέλθῃ ἐντελῶς ἐκ τοῦ πεδίου τοῦ ιδεώδους, τὸ δὲ ἰδανικόν του τὸ ἔθετεν εἰς ὕψος δυσανάλογον πρὸς τὴν ταπεινὴν πράξιν τῆς διεθνούς πολιτικῆς καὶ τὰς παραδόσεις τῆς διπλωματίας τὰς οὕτω γηίνους.

Ὅτε ἐλάμβανε τὸν λόγον ἐν τῇ Βουλῇ, αἱ συνεδρίαί τῆς μετεβάλλοντο εἰς συνεδρίας ἀκαδημίας, ἡ αἴθουσα τοῦ Westminster ἐλάμβανε ὄψιν ὠραίας Πύλης καὶ ὁ ῥήτωρ, γαλήνιος πάντοτε, ὑπομειδιῶν, κύριος ἑαυτοῦ, ἀνέπτυσσε τὸν προὔπολογισμὸν ἢ συνεζήτει περὶ τῶν οικονομικῶν νόμων τοῦ κράτους ἐν θείᾳ γλώσσει.

Ἡ διοίκησις τῶν οικονομικῶν, ὁ κλάδος οὗτος τῶν ἀνθρωπίνων ὑποθέσεων, ἐν ᾧ ἐξέχουσι συνήθως οἱ ἄνδρες, ἐφ' οὓς ἐπιδραῖ τὸ θρησκευτικὸν ἰδεῶδες καὶ ἡ ἐσωτερικὴ νομοθεσίαι τῆς χώρας ἢ τεθεμελιωμένη ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἐλευθερίας, ἦσαν τὰ πεδία τὰ μάλιστα εὐνοήσαντα τὴν ἀναλαμπὴν τῶν πνευματικῶν του δυνάμεων.

Σπανίως ἄνδρες ἐνθουσιασταὶ ὅσον αὐτὸς καὶ ἐιλικρινεῖς δύ-

✠ ΓΛΑΔΣΤΩΝ ✠

νανται νὰ ἀνέλθωσιν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν, συντηροῦνται δ' ἐν αὐτῇ σπανιώτερον. Πνεῦμα πρακτικώτερον ἤθελεν ἴσως ἀποφύγει τὰ σφάλματα, εἰς τὰ ὁποῖα οὗτος ὑπέπεσεν· ἀλλὰ τὰ πρακτικὰ πνεύματα δυσκόλως φέρουσι τοσαύτην ἀπόφασιν εἰς τὰ μεγάλα μέτρα, ἅτινα αὐτὸς θριαμβευτικῶς ἤγαγεν εἰς ἐφαρμογὴν.

Εἰς τοὺς συντηρητικὸς πασῶν τῶν χωρῶν ἐφαίνετο διάνοια πλήρης ἀντιθέσεων, ὃν τι μεστὸν παλιμβουλιῶν. Καὶ τοῦτο διότι εἶχεν ὑψηλοτέραν ἀντίληψιν τῆς ἐνότητος ἐνός βίου, ἥτις δὲν εἶνε οὔτε ἡ στάσις τῆς διανοίας ἐν τινι γνώμῃ ποικίλῃ ἐν τῇ φύσει αὐτῆς, οὔτε ἡ προσήλωσις ἢ ἐπιμονος καὶ γερωντικῆ εἰς διαθρακτικὸν συμφέρον, ἀλλ' ἡ ἀφοσίωσις τῆς ὑπάρξεως ὁλοκλήρου εἰς τὴν ὑπηρετήσιν τῆς δικαιοσύνης, τῆς προόδου, εἰς βοήθειαν τῶν ἱστορικῶν ρευμάτων, ὧν ἡ φορὰ παρὰσῦρει τὸν κόσμον. Οἱ θεω-

ρητικοί, οἱ θεωροῦντες τὴν ζωὴν ὡς ἔργον τέχνης, ὡς πρᾶγμα στενὸν καὶ πεπερασμένον, καὶ οἱ κομματικοί, οἵτινες συγχέουσι τὴν ἀφοσίωσιν ὑπὲρ ὑποθέσεως πρὸς τὴν σταθερότητα τῶν ἀδιαλλάκτων ἀρχῶν καὶ τῶν παραλόγων ἐπιμονῶν, παρηκολούθησαν τὸν ξυλοκόπον τοῦ Hawarden μετ' ἐκπλήξεως ἴσης πρὸς τὴν στενότητα τοῦ ἰδίου ἑαυτῶν πνεύματος· ἀλλ' ὁ Γλάδστον δὲν ἤξιον ἑαυτὸν μεγαλήτερον τῆς ἀνθρωπότητος, οὐδὲ σοφώτερον τοῦ λαοῦ. Ὅσακις μεταρρυθμίσις ἢ μεταβολὴ ἐφαίνετο ἐπιβαλλομένη καὶ ἐνόμιζε τὴν ὥραν ἐλθοῦσαν, ἵνα ἐνθαρρύνῃ τὴν τροχίαν τῶν περιστατικῶν καὶ τῶν μεριδίων, ἔθετε τὴν δημοτικότητα καὶ τὴν εὐφύειαν τοῦ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ κοινοῦ συμφέροντος.

Ἐπὶ πεντήκοντα ὅλα ἔτη ὑπῆρξεν ὁ ἀρχηγὸς καὶ ἰθύντωρ τῶν ριζοσπαστικῶν ἐξελίξεων, τῶν ὁποίων ἡ Ἀγγλία ἦτο τὸ θέατρον.

Οἱ ἀπὸ φύσεως Φαρισσαῖοι καὶ οἱ ἐξ ἰδιοσυγκρασίας γέροντες τὸν ἐμίσουν διὰ τὴν ἀδιάκοπον αὐτὴν ἀνανέωσίν του, ἥτις τῷ προσεπόρισε κάποτε καὶ τὴν προσωνομίαν τοῦ αἰωνίου νέου.

Ἦτο ὁ νεκροθάπτης τῶν παλαιῶν μεθόδων, ὁ ἀκάματος ἀνακαινιστής, ὁ πρωτοπορῶν σκαπανεὺς τῶν μεταρρυθμίσεων, ὁ ἐργάτης τῆς ἐκδημοκρατήσεως τῆς Ἀγγλικῆς πολιτείας.

Τὸ ὄνομα τοῦ ἐπαναστάτου ἐρρίφθη οὐχὶ ἄπαξ κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ· ἀλλ' ἡ ἱστορία θὰ εἴπῃ ποτὲ ὅτι, ἂν ἡ Ἀγγλία παρὰ τὰς πλάνας τῆς καὶ τὰ σφάλματά τῆς ἀπέφυγε μίαν νέαν ἐπανάστασιν, τοῦτο ὀφείλει εἰς τοῦτον.

Ἐπίστευσεν εἰς τὸ ἀγαθόν, ὡς πάντες οἱ μεγαλοφυεῖς, πάντες οἱ ἄνδρες τῆς εὐθείας δράσεως· τὴν νεότητά αὐτοῦ τὴν ἀνέσπερον τὴν ἀπέδιδεν εἰς τὴν εὐλάβειαν τῆς Κυριακῆς καὶ τὴν τήρησιν τῶν ἠθικῶν νόμων.

Ἐπεδίωξε καθ' ἅπαντα τὸν βίον ἀμετάτρεπτος, τὴν πρόοδον τοῦ λαοῦ, τῆς ἀνθρωπότητος τὴν ἀνόρθωσιν, διότι μέτρον τῶν πραγμάτων ἐθεώρει αὐτὸς τὴν δικαιοσύνην τὴν αἰώνιον.

ΧΕΙΡ τοῦ ὑπέγραψε τὴν εἰς θάνατον καταδίκην χιλιάδων ψυχῶν.

Οὐδεὶς, εἶπε ποτέ, μ' ἀγαπᾷ· οὐδένα κατέστησα εὐτυχῆ, οὐδ' ἐμαυτόν, οὐδὲ τὴν οικογένειάν μου, οὐδὲ ἄλλους . . . Τοῦναντίον δυστυχεῖς κατέστησα ὅχι ὀλίγους· ἄνευ ἐμοῦ τρεῖς μεγάλοι πόλεμοι δὲν θὰ ἐγίνοντο, μυριάδες ἀνθρώπων δὲν θὰ εἶχον πέσει νεκροί, γονεῖς ἀδελφοὶ καὶ χῶραι δὲν θὰ ἦσαν ἐν πένθει . . . Ἀλλὰ ταῦτα εἶνε λογαριασμός, τὸν ὁποῖον θὰ τακτοποιήσω μὲ τὸν Θεόν . . .

Ὅτε ὁ Θεὸς ἐπλασε τὸν ἀνθρώπον, ἐθήκεν ἐν αὐτῷ πρῶτον τὴν ἀγαθότητα, σφραγίδα τῆς ἀγαθοποιῶν χειρός, ἐκ τῆς ὁποίας προῆλθεν. Αὐτὸς φαίνεται ὅτι λαθὼν τὴν προσο-

λὴν τῆς Προνοίας, διέφυγε τῶν χειρῶν του ἄνευ τοῦ τύπου τῆς προελεύσεως. Ἡ γλυκύτης εἶνε μέσον βασιλείας, ἐν τούτοις ποσάκις δὲν κατέστησε τὴν νίκην ὑποφερτὴν! Ποσάκις δὲν συνετέλεσεν, ὥστε ἡ ἰσχὺς νὰ λησμονηθῆ! Πόσοι ἀφοῦ ἐβάδισαν μετ' ἀμειλίχτου στερρότητος πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς φιλοδοξίας των, ἐδείχθησαν ἐν τέλει ἐπιεικεῖς! Ἐγκαινίσωμεν νέον τοῦ νικᾶν τρόπον, ζητήσωμεν τὴν ἡμετέραν ἀσφάλειαν ἐν τῇ ἐπιεικείᾳ καὶ τῇ γλυκύτητι, ἔλεγεν ἐν Ῥώμῃ ὁ υἱὸς τῆς Ἀφροδίτης μετὰ τὰ Φάρσαλα. Ὁ Βίσμαρκ μετὰ τὴν Σαδόβαν λέγει ἐν τῇ Βουλῇ «δὲν θ' ἀνεχθῶμεν ἀντίστασιν, θὰ τὴν συντρίψωμεν». Δοκιμάζει ἡ Πολιτεία νὰ ὑψώσῃ τὴν κεφαλὴν; Τὴν κάμπτει διὰ χειρὸς ἀμειλίχτου, μὲ ὕψος μυστηριώδους γνώστου θεηλάτου ἐρμηνείας τῆς Εἰμαρμένης. Ἡ Γερμανία αὐτὴ θέλει ν' ἀποσεισῇ τὸν ζυγὸν τῆς ἐνώσεως, δὴν ἠθέλησε νὰ τῇ ἐπιβάλλῃ ἐν ὀνόματι τῆς Πρωσίας; Τὴν ἀπειλεῖ καὶ αὐτὴν ὡς ξένην. Δὲν εἶχε ποτὲ τοῦ βίου του τὴν γενναιοφροσύνην ἐκείνην, ἥτις εἶνε ἐκ τῶν συστατικῶν στοιχείων τῶν μεγάλων ἀνθρωπίνων δυνάμεων. Ἡδύνατό τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἠῤῥήθη, καὶ καθ' ὅλως ἀκαμαῖον μάλιστα τρόπον ἄνευ χυμοῦ καὶ ἄνευ ἀνοιξέως.

Οὐδέποτε ἠσθάνθη βαθέως τὰς ἀνίας τοῦ δημοσίου βίου, οὐδὲ κατεπονήθη ὑπὸ τὸ φορτίον τῆς ἐξουσίας. Κατὰ τῆς ἀθυμίας, ἥτις προσβάλλει ἐνίοτε τοὺς πολιτικούς, τὸν προεφύλαττε τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἔργου του καὶ κυρίως τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ τὸ ἀκράδαντον. Ἄς ἀπεσύρτετο ἐνίοτε εἰς τὴν ἐξοχὴν καὶ ἄς ἐφαίνετο θελγόμενος ἐκ τῶν συσκίων δασῶν τῆς ἔστεργεν ἡκίστα τὴν εὐχαρίστησιν τοῦ νὰ λησμονηθῆι.

Δὲν ἐφαίνετο λαθῶν παρὰ τῆς φύσεως τὰ χαρίσματα, δι' ὧν κατακτῶνται αἱ καρδίαι. Κατεῖχε τὸν ἀντικτὸν εἰς μέγαν βαθμὸν τὰς ἰδιότητας, αἵτινες δαμάζουσι καὶ ὑποδουλοῦσι.

Καὶ αἱ μύχιαι θλίψεις, αἱ τὴν θέλησιν παραλύουσαι, καὶ ὁ τῶν θνητῶν πόθος τῆς ἀναστάσεως, καὶ ἡ ἀπογοήτευσίς ἐκ τοῦ δημοσίου βίου, ἡ οὕτω ζωηρῶς γραφεῖσα ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ τῆς φιλοσοφικῆς ἀταραξίας Λουκρητίου, ἐφαίνοντο ἄγνωστοι εἰς αὐτόν. Νὰ ἐπιζητῆ τις τὴν ἰσχύν, πρᾶγμα μάταιον, μὴ ἐπιτυγχανόμενον δὲ τελείως ποτὲ καὶ νὰ ἐξαντλήται χάριν αὐτῆς εἰς συνεχεῖς πόνους, εἶνε ταῦτόν ὡσεὶ ὄθει ἀγωνιωδῶς μέχρι τῆς κορυφῆς ὄρους βράχον, ὅστις παρευθὲς κατακυλιέται εἰς τὴν πεδιάδα.

Ἡ ἐπιστήμη τοῦ κυβερνᾶν δὲν διαφέρει πολὺ τῆς ἐπιστήμης τοῦ βίου. Συμβαίνει μάλιστα ὄχι σπανίως, ὥστε τὰ δῶρα, ἅτινα ἐν τῷ κοινῷ βίῳ δὲν εἶνε οὐσιώδη εἰς τοὺς ἰδιώτας, ἡ τέχνη τοῦ ἀρέσκειν, ἡ εὐχέρεια τοῦ κατακτᾶν τὴν τοῦ πλησίον ἐμπιστοσύνην, νὰ γίνωνται ἀπαραίτητα εἰς τοὺς δημοσίους ἄνδρας, ὅταν δὲν φέρωσιν ἐν ἑαυτοῖς τὴν δύναμιν τῆς θελήσεως καὶ τὴν υπερήφικον ἐκείνην συνειδησιν τῶν δυνάμεων των, ἥτις ἐνθαρρύνει τοὺς κατέχοντας νὰ ἀντικρύζωσι τὴν ἐπιτυχίαν θαρρούντως. Οἱ πολιτικοὶ οἱ πεπρσιμισμένοι διὰ τῆς ἀκλονήτου ταύτης πίστεως ἐφ' ἑαυτοὺς εἶνε εὐτυχῶς σπάνιοι διὰ τὴν ἡσυχίαν τῶν χρόνων των καὶ τὰ συμφέροντα τῶν χωρῶν των. Ἡ δεσποτικὴ αὕτη πεποίθησις συνορεύει πάντοτε πρὸς τὸ θράσος καὶ δὲν συνοδεύει ἢ ἐξαιρετικῶς τὴν μεγαλοφυΐαν,

ἥτις εἶνε τυχαῖον γεγονός ἐν τῇ σειρά τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων.

✱ ΒΙΣΜΑΡΚ ✱

Τοιαύτη ἡ ψυχολογία τοῦ ἀνδρός, ὅστις ἔρριψε τοσαύτην σκιάν εἰς τὴν

σύγχρονον τῆς Εὐρώπης εἰκόνα· ὅστις ἔσπειρεν ἀπὸ Νότου μέχρι Βορρᾶ στοιχεῖα διαμάχης καὶ ἐδήλητηρίασε διὰ πολὺν χρόνον τὴν εἰρήνην τοῦ κόσμου· ὅστις κατέστησε τὴν χώραν αὐτοῦ οὕτω φοβεράν, ὥστε παρὰ τὰς συμμαχίας καὶ τὰς ἐορτὰς καὶ τὰς πρεσβείας καὶ τὰς ἐπισκέψεις τοῦ αυτοκράτορος, παρὰ τὴν ἐπιβολὴν καὶ τὴν ἔννοιαν, δι' ὧν ὁ παρὰ τὸν Σπρέαν Θρόνος προσπαθεῖ νὰ τὰς περιβάλλῃ, ἐλαχίστας ἠλίευσε συμπαθείας· ὅστις δὲν ἔπαυσε ἐπιβάλλων τὴν μνησικακίαν δύο ἡττημένων μεγάλων ἔθνων καὶ ὅστις ἐνέπνευεν ἐνδομυχα ῥίγη ὀργῆς καὶ φρίκης δι' ὅλης τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἡπείρου καὶ ὅστις ἐντὸς δέκα ἐτῶν ἀπερρόφησεν ὑπὲρ τοῦ οἴκου τὸν ὅποσον ἐδούλευε τρία μεγάλα δουκᾶτα καὶ τέσσαρας ἐλευθέρως πόλεις, ὑπέταξεν εἰς τὴν Πρωσικὴν ἡγεμονίαν τὴν Γερμανίαν ὀλόκληρον καὶ ἀφύπνισεν, ἵνα ὑποδουλώσῃ αὐτὴν εἰς τὴν εὐαγγελικὴν Πρωσσίαν τὴν ῥωμαϊκὴν αυτοκρατορίαν κοιμωμένην ἀπ' αἰῶνων κατὰ τὴν παράδοσιν μετὰ Φρειδερίκου τοῦ Ἐρυθροπώγωνος.

Ἐπὶ ἔτη ὁ κόσμος προσήλου τὸ ὄμμα ἐπ' αὐτοῦ δυναμένου νὰ συντηρῇ τὴν εἰρήνην ἢ νὰ ἐξαπολύῃ τὸν πόλεμον.

Ἐνεποίει ἐντύπωσιν ἡμιθέου· πρὸς τὴν μορφήν του οἱ λαοὶ ἐκονοῦν τὴν στάσιν των καὶ οἱ πρέσβεις προσήρμοζον τὴν ἔκφρασιν τοῦ προσώπου των.

Ἡμέραν τινὰ ὁ ἐκ διαδοχῆς κύριός του μετὰ χαιρεκακίας παιδίον πονηροῦ καὶ ἀγνώμονος, ὅπερ ἐκδικεῖται τινὰ ἀνώτερον ἑαυτοῦ, τὸν ἀπέπεμψεν, ἀφ' ὅτου δ' ἔπαυσε νὰ εἶνε τὸ πᾶν, κατήντησε πλέον τίποτε.

Οἱ πολιτικοὶ ἡγέται καὶ ἀνατρέπονται καὶ ἀποβάλλονται τῆς ἀρχῆς καὶ εἰς τὰς συνταγματικῶς κυβερνωμένας ἐπικρατείας· ἀλλ' εἰς ταύτας ἡ παλίρροια τῆς καθολικῆς ψήφου τοὺς ἐπιναφέρει καὶ αὐθις εἰς τὴν Ἀρχὴν, ἐνίοτε μάλιστα ἐν θριαμβῷ.

Εἶνε σπάνιοι οἱ ἡξέυροντες νὰ μένουσι μεγάλοι, ὅταν ἐκπίπτωσι τῆς κατοχῆς τῆς Ἀρχῆς. Ὁ Διοκλητιανὸς προέκρινε τοῦ κυβερνᾶν τὸν κόσμον νὰ καλλιεργῇ τὸν λαχανόκηπον αὐτοῦ εἰς τὰ Σάλωνα· ἦτο ὡς ἔλεγεν ἡ ἐποχὴ αὐτοῦ ἡ καλλίστη. Κάρολος δὲ ὁ Ε' ἀφοῦ ἐκινδύνευσε νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ ὄνειρον τῆς παγκοσμίου μοναρχίας, διεσεκίδασεν ἐντὸς μοναστηρίου κανονίζων ὥρολόγια.

Ὁ Βίσμαρκ προέκρινε νὰ ἐκχύσῃ τὴν πληγωμένην καρδίαν του εἰς τοὺς κόλπους καινοθηρῶν, οἵτινες ἐπὶ τέλους καὶ αὐτοὶ εἶχον γείνει σπάνιοι. Καὶ ἡ ἀνθρωπότης ἐχαιρεκάκησεν ἴσως τότε μὲ τὸ θέαμα ἀνθρώπου, ὅστις ἀφοῦ ἀπετέλεσε μὲ αἷμα καὶ σίδηρον ἔργον γιγάντειον, ἐφλυᾶρει κατὰ τοῦ αὐθέντου του κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν ἀποπεμπομένων ὑπηρετῶν.

Οἱ ἀνιστόρητοι τῶν ἀνθρώπων ἔμαθον ἐκ τῶν ἀποκαλύψεων του ὅτι τὰ ἀνακτορικὰ μαγειρεῖα εἶνε πολὺ ἀκάθαρτα, διότι καὶ νοθεῖται χαλκεύονται ἐν αὐτοῖς καὶ παραποιήσεις καὶ ἀπάται βαρύτεραι ἐκείνων, αἵτινες ἐπισύρουσιν εἰς τοὺς δράστας, ὅταν εἶνε κοινοὶ θνητοί, δεσμὰ καὶ κάτεργα.

Δὲν ἐκληροδότησεν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα μίαν κἄν λέξιν ἐξ ἐκείνων, αἵτινες ἐπιζῶσιν, αἵτινες διανοίγουσιν ὀρίζοντας, αἵτινες διατυπώνουσιν ὑψηλὴν σκέψιν.

Πρὸ τοῦ τάφου του πολλοὶ θ' ἀναλογισθῶσι τοὺς λόγους τοῦ Bos-

suet περί τῆς μηδαμινότητος τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, τοῦ ἀτροφικοῦ τῶν ἀλαζονικῶν σχεδίων μας, τοῦ εὐθραύστου τῶν ἀντικειμένων, εἰς ἃ ἐπικολλάται ἡ ματαιότης τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων. «Ὁ Θεὸς εἶνε μόνος μέγας».

Εἰς τὴν θέαν τῶν τύμβων, οἵτινες ἀναμνησκουσι τὴν ἰσότητα καὶ τῶν περιφημοτέρων καὶ τῶν ἰσχυροτέρων πρὸ τοῦ αἰωνίου νόμου τοῦ θανάτου, οἱ παλαιοὶ ἠρέσκοντο νὰ ἐκκαλῶσι τὴν ἰδέαν δυνάμει ἀνωτέρας τοῦ δημιουργήματος, ὅπερ ἦτο καὶ τοῦτο τρόπος μεγεθύνσεως τοῦ ἀνθρώπου.

Οἱ σκεπτικισταὶ τῆς σήμερον οἱ κρίνοντες ἀπὸ ἄλλης ἀπόψεως, οἱ εἰρωνες, οἱ μηδενισταὶ θὰ ἐξαγάγωσιν ἐκ τοῦ βίου τοῦ Βίスマρκ ἄλλην φιλοσοφίαν, τὴν φιλοσοφίαν τῆς ἀπογοητεύσεως, τῆς ἀδιαφορίας. Καὶ θὰ ἐπικαλῶνται ὑπὲρ τῆς θέσεώς των τὸν Βίσμαρκ, ὅστις, ἀφοῦ ἐγένεν ὁ ἀνθρώπος τῆς εἰμαρμένης, ἀφοῦ κατέσχεν ὅσπην σχεδὸν θέσιν ὁ Ναπολέων, ἀφοῦ κατέβαλε τὸν πατῶν ἐχθρὸν καὶ ἔχρησε τὸν κύριόν του ἐν Βερσαλλίαις αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας ἀπάσης, ἐτελεύτησε τὸν βίον ἐν δυσμενείᾳ, ἀπαξιούμενος, ἐγκαταλελειμμένος, χωρὶς, ὡς εἶπεν ὁ ἴδιος, νὰ εὕρῃ τὴν εὐτυχίαν μίαν μόνην ἐν τῷ βίῳ του ὧραν.

(Ἰανουάριος 1899)

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΚΑΛΛΙΣΠΕΡΗΣ

Θ Α Λ Α Σ Σ Ι Ν Ο

ΤΩΡΑ ποῦ λάμπει μάγο τὸ φεγγάρι
Κ' ἡ θάλασσα ξαπλώνεται πανώρῃα
Μέσ' στή γοργή μου βάρκα, χῶρια
Ἀπὸ τὸν κόσμον ταιριαστὸ ζευγάρι
Νὰ τρέχαμε στὸ ρέμα τὸ ἀργυρό.

Κι' ἐνῶ θὰ λάμπω ἀκούρατος στὴ πρύμη
Τῆς θάλασσας νεράϊδα τὸ ὠραῖο μάτι
Ὀλόγυρα θὰ σύρης καὶ χορτάτη
Ἀπ' ὄνειρα καὶ μέθη σὰν ἀγρήμι
Θὰ μὲ κυττάζεις ποῦ θὰ σὲ θεωρῶ

ἜΩ τότε τὰ κουπιά μου παραιτῶντας
Ἄγνωστους κόσμους θάρρω νὰ σοῦ δείξω
Καὶ μὲ τὸ ἀχόρταγο φιλὶ θὰ πνίξω
Τούτῃ μουσικούς μας πόθους καὶ ξυπνῶντας
Θὰ δοῦμε τᾶστρα σὲ τρελλὸ χορὸ.

(1899)

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΡΑΜΑΣ

